

утверждать, что переход в хронотоп войны может произойти при условии пребывания человека в ситуации, порождающей конфликт любого рода, но последствия, определяемые выделенными свойствами, будут подобными вне зависимости от разновидности конфликта (различаться будет только сила проявления таких последствий).

Необходимо отметить, что опасность застревания в хронотопе войны присутствует в случае соприкосновения с любым проявлением войны, в том числе, и в условиях информационной войны. Возвращение же человека из хронотопа в пространственно-временной континуум, с учетом специфики свойств хронотопа войны, является достаточно трудоемким и времязатратным процессом.

1. Алексеев И. С. Пространство и время / И. С. Алексеев // Физический энциклопедический словарь / Гл. ред. А. М. Прохоров. Ред. кол. Д. М. Алексеев, А. М. Бонч-Бруевич, А. С. Боровик-Романов и др. – М.: Сов. энциклопедия, 1983. – С. 592–593.

2. Основи практичної психології / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. – Вид. 2-ге, стереотип. – К.: Либідь, 2001. – 536 с.

3. Слухай Н. В. Етноконцепти та міфологія східних слов'ян в аспекті лінгвокультурології. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. – 167 с.

Макаренко Н.Г., канд. філос. н-к, доцент (м. Київ)

ВІЙНА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ЛІФТ І НОВА АРИСТОКРАТІЯ

У 50-х роках ХХ століття з'явилося декілька теоретичних праць, в яких обґрунтовуються стратегії конфліктів наступного століття. Так, полковник Генерального штабу царської Росії Євген Меснер розробляє стратегію Третьої світової війни. Він передбачив епоху «некласичних воєн», назвав головні форми збройної боротьби майбутнього: повстанство, партизанство, глобальний тероризм і ідеологічні диверсії. Суміш цих форм разом із «плутаниною ідеологій, безідейної злоби, принципового протесту і безпринципного буйства» він назвав «заколот-війною» і зазначив: «Воювання повстанцями, диверсантами, терористами, саботажниками, пропагандистами прийме в майбутньому величезні розміри.. Насильство (залякування і терор) та партизанство – головна зброя цієї війни» [1]. Б. Г. Ліддел Гарт, відомий значним впливом на розвиток механізованої війни в ХХ столітті, складає енциклопедію стратегії і тактики непрямих дій [2], яка фактично стала основою теорії і стратегії гібридного конфлікту.

ХХІ століття внесло принципові зміни в характер сучасних, так званих гібридних конфліктів. Їх стратегії протягом останніх років активно розробляються як в США, так і в РФ. Загальна суть змін зводиться до посилення впливу на підготовку, хід і результат гібридного конфлікту як військової, так й іррегулярної складової контингенту, широке використання

високоточної зброї, активного залучення потенціалу цивільних компонентів, супроводження конфлікту потужним інформаційно-психологічним впливом. Теорія протидії гібридним загрозам досі не розроблена, однак з 2014 р. поняття гібридного конфлікту (hybrid warfare) і гібридної загрози (hybrid warfare threats) використовуються в офіційних документах США і НАТО.

Гібридний конфлікт є процесом, який триває у часі та не має чітких рамок його початку. За кілька днів до анексії Криму вийшла стаття М. Дубовицького «Без неба» в журналі «Русский пионер» (вважається, що псевдонім «Н. Дубовицкий» належить В. Суркову, автору доктрини «керованої демократії», ідеологу ЛНР та ДНР, помічнику президента РФ) про п'яту світову і першу нелінійну війну. Він писав, що простодушні полководці минулого прагнули до перемоги. Тепер підходи інші. Деякі з них, звичайно, тримаються старих звичаїв, і намагаються витягнути з архівів туманні заклинання типу «перемога буде за нами». Місцями спрацьовує, але в основному війна – це процес. Точніше, частину процесу, гостра його фаза, не найбільш, можливо, важлива.

В цьому визначенні найважливішим є фазовість гібридної війни, її процесуальність. Крім гострої фази збройного протистояння існують й інші етапи, найважливіший з яких – формування нової політичної еліти держави.

Якщо згадати відому теорію еліт Вільфредо Парето, який розглядав динаміку державного правління в термінах циркуляції еліт і контреліт, то тільки допуск і поступове поглинання представників контреліти правлячою верхівкою спроможне вберегти країну від революційних потрясінь. Однак безболісно зробити це вдається не так часто, бо серед очільників держави залежно від обставин має зберігатися баланс «лисиць» та «левів», порушення якого призводить до закріплення самого механізму зміни і блокує прихід нових облич до влади.

В. Парето запозичив метафору «лисиці» та «леви» з твору Ніколо Макіавеллі «Державець», який позначив цими термінами два основні типи політичних еліт. Для «левів» – ідеалістів та революціонерів, які спираються на силові, військові, авторитарні методи правління, властиві рішучість, непримиренність та відкритість у державних справах. «Лисиці» ж правлять засобами маніпуляції, обману, компромісу та інтриг; це динамічний елемент суспільної системи, що має позитивні й негативні прояви у вигляді новаторства або цинізму.

Всі міжвоєнні уряди В. Парето об'єднав у категорії «демагогічних плутократій», військових чи демократичних, які, на його думку, рівною мірою не спромоглися адекватно відповісти на виклики часу. Проте, саме нестача «левів» у структурі управління в періоди великих геополітичних зрушень, що вимагають повної боеготовності, загрожує розвалом під тиском внутрішньої нестабільності і зовнішньою окупацією тим країнам, які продовжують «вести переговори» і сподіватися на «мирне вирішення» збройного конфлікту з могутнішим агресором.

Це й сталося в Україні сьогодні, в добу гібридної війни, яку веде проти неї Російська Федерація. На цьому фоні є шкідливими звичні для українського

суспільства фантазії «лисиць» про те, що Україна потребує «дипломатів», а не «силовиків», які позбавлені належної «гнучкості» розуму в реаліях гібридної війни. Це і проявилось в «гнучкості» нашої дипломатії у Мінську, яка ризикує призвести до втрати суверенітету й конституційної легітимації подальших проявів сепаратизму.

Військові історія України свідчить про те, що вона завжди відзначалася постійною змобілізованістю еліт, готових будь-коли відбити напади кочівників, татар, турків та інших непрошених гостей на наших землях.

Історики підкреслюють, що саме ця ознака відрізняла Україну від решти Європи, де осідання лицарства з його подальшим виродженням у буржуазію розпочалось значно раніше. Більше того, саме досягнення на полі битви давали змогу підвищити свій соціальний статус і якомога довше «укомплектовувати» нашу аристократичну верству справжнім військовим та патріотичним елементом.

Саме ця традиція вертикальної мобільності, яка на порядок вищої, аніж у решти країн Європи доби Середньовіччя та Модерну, найбільш природна для українського суспільства, яке відновлює її в нові часи глобальних історичних викликів, вкладаючи свій зміст у міф про «self-made man».

1. Месснер Е.Э. Мятеж – имя третьей всемирной. – Буенос-Айрес, 1960.

2. Лиддел Гарт Б. Г. Стратегия непрямых действий/ Энциклопедия военного искусства. Под ред. С. Переслегина – М., СПб: АСТ, Терра Фантастика, 2003. – 656 с.

Голубєва М. О., канд. пед. наук,
доцент НаУКМА, м. Київ

ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ПІДГОТОВКА ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СУЧАСНИХ ВНЗ: ІМАНЕНТНА СУПЕРЕЧНІСТЬ

Вступ. Відповідаючи на виклики сьогодення, сучасна вища та середня школа України втілюють у життя основні положення Законів України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про загальну середню освіту», Національну Доктрину розвитку освіти України «Освіта України XXI століття». Зараз відбувається докорінна зміна змісту освіти. І як завжди, у карколомні періоди соціально-економічних зрушень суспільство особливо критично ставиться до цілей, принципів, функцій, змісту освіти. Усе заскоружле, старе, непотрібне повинно звільнити місце прогресивному, актуальному, креативному. Для того, щоб правильно провести реформування в освітній галузі, слід звернутися до суті двох теорій освіти. Із точки зору історико-педагогічної, це – теорія формальної освіти та теорія матеріальної (реальної освіти).